

Nr 249.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärd för bevarande av förre lokomotivmästaren A. Larssons delaktighet i enskilda järnvägarnas pensionskassa: given Stockholms slott den 9 mars 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet:

I skrivelse den 2 februari 1933 hänsköto fullmäktige i riksgäldskontoret till Kungl. Maj:ts prövning en hos fullmäktige gjord framställning om understöd eller pension åt, bland andra, förre lokomotivmästaren vid Varberg—Åtrans järnvägsaktiebolag Anton Larsson. I nämnda skrivelse anförde fullmäktige till en början bland annat följande:

Varberg—Ätrons järnvägsaktiebolag hade i oktober 1931 avträtt sina tillgångar till konkurs, varefter exekutiv auktion å bolagets järnväg företogs den 18 april 1932. Järnvägen hade då inropats av riksgäldskontoret och hade sedermera med Kungl. Maj:ts tillstånd från och med den 1 juli 1932 utarrenderats till ett av Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag för ändamålet bildat bolag, Varberg—Kinnareds Trafikaktiebolag.

Med undantag för Larsson hade samtliga befattningshavare vid ifrågasvarande järnväg, frånsett viss extra personal, kunnat beredas anställning hos Varberg—Kinnareds Trafikaktiebolag.

Vid inköp å exekutiv auktion eller eljest av enskilda järnvägar för statens räkning torde under tidigare år hela den vid sådana järnvägar anställda personalen utan undantag hava övertagits av statens järnvägar respektive det enskilda företaget, till vilket vederbörande järnväg efter statsförvärvet blivit försäld. Under de allra senaste åren hade emellertid vid statsförvärv av enskilda järnvägar och dessas övertagande av statens järnvägar i fråga om personalen tillämpats mera restriktiva bestämmelser av innebörd, att icke-ordinarie personal och sådan, som blivit ordinarie under viss kortare tid före statsförvärvet, ej garanterats fortsatt anställning, varemot all äldre ordinarie personal erhållit sådan anställning eller förtidspensionerats med belopp, svarande mot den pension, de skulle äga uppbära vid uppnådd pensionsålder, varjämte statens järnvägar åtagit sig erläggande av de pensionsavgifter, som det ålåg såväl de anställda som järnvägsförvaltningarna att inbetala. Varberg—Ätrons järnväg hade visserligen efter statsförvärvet ej övertagits av statens järnvägar utan utarrenderats till enskild järnvägsförvaltning. Enligt fullmäktiges uppfattning vore det emellertid obilligt, om dessa förhållanden skulle föranleda till att Larsson, som den nye arrendatorn ej kunnat bereda anställning, skulle lämnas utan pension eller understöd. Fullmäktige ansåge sig därför böra föreslå, att staten trädde emellan genom att bevilja visst understöd.

Larsson, som vore född den 22 maj 1879 och sedan år 1912 varit anställd vid Varberg—Ätrons järnväg, hade hos fullmäktige gjort framställning, att pension måtte tillerkännas honom av statsmedel till belopp av 3,600 kronor för år att utgå intill dess Larsson bleve berättigad till ålderspension eller invalidpension från enskilda järnvägarnas pensionskassa, samt att staten måtte därutöver åtaga sig att under samma tid till kassan inbetala erforderliga pensionsavgifter, 1,062 kronor för år.

Fullmäktige ville meddela, att Larsson vore delägare i pensionskassan för ett belopp av 4,700 kronor för år; att i anledning därav utgående pensionsavgifter till kassan erlagts av järnvägsbolaget med kronor 46:41 och av Larsson med kronor 42:19 för månad; att jämlikt reglementet för kassan Larsson skulle äga åtnjuta pension vid uppnådda 63 levnadsår eller, om de nödiga förutsättningarna härför då föreläge, vid 60 års ålder till ett belopp av 3,290 kronor; att Larsson från konkursförvaltningen, som han även efter järnvägens utarrendering biträtt med vissa arbeten, uppburit avlöning till den 1 februari 1933; samt att det bland annat med hänsyn till Larssons hälsotillstånd ej varit riksgäldskontoret möjligt att oaktat upprepade försök anvisa honom någon lämplig anställning.

Fullmäktige ville för sin del föreslå, att understöd av statsmedel bereddades Larsson dels genom tillerkännande åt honom av pension till belopp av 3,290 kronor för år, dels ock genom årlig utbetalning till enskilda järnvägarnas pensionskassa av 1,063 kronor 20 öre för vidmakthållande av hans rätt till pension hos kassan. Understödet torde böra utgå till den dag, då rätt till pension från nämnda kassa för honom inträdde eller han dessförinnan möjligen

tillträtt anställning i enskild järnvägs tjänst. Därjämte torde böra stadgas, att understödet icke finge utgå till Larsson efter fyllda 60 år, med mindre han styrkte sig icke hava kunnat erhålla pension enligt § 6 mom. 1 b) i reglementet för kassan.

I utlåtande den 24 februari 1933 över omförmälda framställning anförde *järnvägsstyrelsen* bland annat:

Då Larsson såvitt handlingarna utmärkte, aldrig varit anställd i statens tjänst, syntes det innebära ett med hänsyn till konsekvenserna synnerligen betänkligt frångående av hittills tillämpade principer, om pension eller annat understöd av statsmedel skulle beviljas. Visserligen hade sådan personal vid f. d. Härnösand—Sollefteå järnväg, som ej bibehållits i statens järnvägars tjänst, förtidspensionerats, men härvid vore att märka — förutom att vederbörande dock någon tid varit anställda hos statens järnvägar — att sagda pensionering grundade sig på statens järnvägars *kontraktshylliga* skyldigheter, sådana de faststälts i avtalet om statens inlösen av banan. I själva verket vore här alltså fråga om en del av det pris, staten jämlikt det frivilliga avtalet haft att gälda för banan.

Helt annorlunda ställde sig givetvis saken då, såsom i nu förevarande fall, understöd ifrågasattes för personal vid järnvägar, som staten nödgats endast för skyddande av sina fordringar förvärva i *exekutiv ordning*. Mot sådana personer hade ju staten inga särskilda vare sig juridiska eller moraliska förpliktelser i berörda hänseende, då det icke kunnat beredas dem fortsatt anställning. Staten intoge nämligen i detta fall ingen annan ställning än vilken som helst kreditgivare i motsvarande situation.

Det syntes för övrigt föreligga så mycket mindre skäl för beviljande av understöd i förevarande fall som den ifrågavarande banan icke dreves av staten.

Styrelsen kunde alltså för sin del icke tillstyrka statsunderstöd.

Därest emellertid de principiella betänkligheter, varåt styrelsen givit uttryck, icke skulle tillmätas avgörande betydelse, syntes det styrelsen, att i varje fall understöd borde utgå allenast för det fall, att trängande behov kunde anses vara förhanden, och blott med därav betingat belopp.

Det syntes styrelsen, att högre belopp, utöver vad som åtginge för pensionsavgifter, än 500 kronor om året icke borde ifrågakomma i pension åt Larsson.

Statskontoret anförde i utlåtande den 31 mars 1933 bland annat:

Såsom förutsättning för beviljande av pension eller understöd av statsmedel hade plägat fordras, att vederbörande varit anställd i statens tjänst. Så vore emellertid ej fallet beträffande nu ifrågavarande befattningshavare. Ett avsteg från berörda princip i detta fall syntes statskontoret så mycket betänkligare som det med hänsyn till de enskilda järnvägarnas alltmera försämrade ekonomiska ställning syntes vara ganska sannolikt, att staten inom den närmaste framtiden säge sig nödsakad att på liknande sätt övertaga ytterligare ett antal dylika järnvägar. Statskontoret kunde för sin del icke finna skäl föreligga för statsverket, som lidit betydande kapitalförluster å utlämnade lån till de enskilda järnvägarna, att åtaga sig ytterligare utgifter för understöd åt personal, som under sådana omständigheter, som i detta fall vore förhanden, blivit överflödiga.

Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna omständigheterna i förevarande fall böra föranleda beviljande av något understöd av statsmedel, ansåge statskontoret, att dylikt understöd borde utgå med högst det belopp, som vederbörande befattningshavare hade att erlægga i pensionsavgifter till de enskilda järnvägarnas pensionskassa, och detta allenast i fall, då trängande behov kunde anses föreligga.

Sedan fullmäktige erfarit, att ärendet ej komme att av Kungl. Maj:t föreläggas 1933 års riksdag, återkallade fullmäktige sin hos Kungl. Maj:t gjorda framställning samt hänsköto i stället genom skrivelse den 18 maj 1933 frågan om understöd åt Larsson till bankoutskottets prövning. I denna skrivelse anförde fullmäktige bland annat följande:

Av företedda intyg framginge bland annat, att Larsson på grund av sviter efter magsår vore oförmögen till kroppsarbete, att hans hustru på grund av svårt hjärtfel vore oförmögen till allt arbete och att Larsson icke ägde kapital, livränta, understöd eller annat, som kunde bidra till hans och hans hustrus försörjning.

Enligt vad som meddelats, vore Larsson, som hittills ej lyckats förskaffa sig något lämpligt arbete, så utblottad, att han och hans hustru måste omhändertagas av fattigvården, såvida ej statsunderstöd kunde utverkas.

Oaktat vad järnvägsstyrelsen och statskontoret anført måste fullmäktige vidhålla såsom sin uppfattning, att det vore obilligt, om staten, som numera vore ägare till Varberg—Ätråns järnväg, skulle lämna Larsson utan något understöd, då han uppenbarligen vore i trängande behov därav. Fullmäktige skulle givetvis helst se, om understödet åt Larsson kunde bestämmas i enlighet med fullmäktiges framställning hos Kungl. Maj:t. Därest detta ej skulle låta sig göra, ville fullmäktige giva uttryck åt den förhoppningen, att Larsson i varje fall måtte beviljas en pension till sådant belopp, att det försloge till nödortftig bärgning för honom och hans hustru, samt att Larssons pensionsavgifter betalades av statsmedel. Såvitt fullmäktige kunde finna, kunde Larsson räkna med att erhålla pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa vid fyllda 60 år, varför pension av statsmedel ej behövde utgå och pensionsavgifter erläggas under längre tid än omkring 6 år.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande (nr 58) anförde bankoutskottet följande:

Av skäl, som framginge av järnvägsstyrelsens och statskontorets utlåtanden, måste självfallet stor tvekan råda, huruvida årligt understöd från statens sida i ett fall som det föreliggande borde ifrågakomma. På ett ståndpunkts-tagande i denna fråga, vars bedömande i första hand borde ankomma på Kungl. Maj:t, ansåge sig utskottet emellertid icke behöva ingå. Av vad tillgängliga handlingar innehölle rörande Larssons hälsotillstånd ville det nämligen förefalla, som om Larsson sannolikt skulle uppfylla stadgade förutsättningar för erhållande av avkortad invalidpension enligt bestämmelserna i § 6 mom. 1 c) i gällande reglemente för enskilda järnvägarnas pensionskassa. Frågan om Larssons rätt till sådan pension syntes utskottet böra underkastas prövning i vederbörlig ordning. För att icke Larssons pensionsrätt skulle förverkas genom försummad avgiftsbetalning hade utskottet emellertid, i betraktande av att Larsson syntes befinna sig i utblottat tillstånd, ansett sig böra förorda, att staten åtog sig att tillsvidare erlægga

de för Larssons delägarskap stadgade avgifterna, dock längst intill den 1 juli 1934.

Med bifall till utskottets hemställan beslöt riksdagen bemyndiga fullmäktige att från förslagsanslaget till kontorsexpenser, inlösningsprovisioner och andra omkostnader för statsskulden bestrida för Larssons delaktighet i enskilda järnvägarnas pensionskassa stadgade avgifter till kassan, intill dess rätt till pension från kassan kunde hava medgivits Larsson, dock icke för tid efter utgången av juni månad 1934.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 januari 1934 hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* — med förmälan att enskilda järnvägarnas pensionskassa numera till prövning förehaft av Larsson gjord ansökning om erhållande av avkortad invalidpension och därvid ansett sig förhindrad att bevilja Larsson dylik pension — hemställt dels att Larsson måtte för tiden från och med den 1 januari 1934 till den dag, då rätt till pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa för honom inträdde, komma i åtnjutande av understöd av statsmedel till sådant belopp, att det försloge till nödtorftig bärgning för honom och hans hustru, dels ock att Larsson åliggande avgifter till nämnda kassa måtte även i fortsättningen gäldas av statsmedel. Till stöd för framställningen hava fullmäktige anfört i huvudsak följande:

Enligt stadgandet i § 6 mom. 1 c) i reglementet för enskilda järnvägarnas pensionskassa tillkomme rätt till pension delägare, som efter minst två års delägarskap i kassan genom sjukdom eller skada, ådragen under den tid, han tillhört pensionskassan, bleve enligt av legitimerad järnvägsläkare utfärdat intyg aldeles oförmögen att i järnvägsförvaltningens tjänst vidare användas. Larsson hade vid sin ansökning om erhållande av pension enligt nämnda stadgande fogat ett av järnvägsläkaren E. Uddenberg den 17 augusti 1933 utfärdat intyg av innehåll, att Larsson av Uddenberg behandlats för magsår (med blödningar) och att Larssons arbetsförmåga enligt Uddenbergs förmenande fortfarande vore i väsentlig grad nedsatt på grund av nämnda sjukdom. På föranstaltande av styrelsen för pensionskassan hade Larsson därefter den 30 oktober 1933 undersökts av lasarettsläkaren A. Westerborn, som i avgivet intyg meddelat, att Larsson undergått fullständig magundersökning å Varbergs lasarett med röntgenfotografering utan att några som helst sjukliga förändringar å magsäck eller tolvfingertarm kunnat konstateras. På grund av detta läkarintyg hade styrelsen för pensionskassan ansett sig förhindrad att bevilja Larsson pension.

Att Larsson på grund av omförmälda stränga föreskrift i reglementet för enskilda järnvägarnas pensionskassa ej kunnat tillerkännas s. k. invalidpension finge ingalunda anses innebära, att han numera skulle vara fullt arbetsför. Vid sådant förhållande ville fullmäktige såsom sin uppfattning ånyo uttala, att det vore obilligt, om staten, som numera vore ägare till Varberg - Ätrons järnväg, skulle lämna Larsson utan något understöd, då han uppenbarligen vore i trängande behov därav. Larsson torde med hänsyn till sitt hälsotillstånd möjligen kunna räkna med att jämlikt § 6 mom.

1 b) i reglementet för enskilda järnvägarnas pensionskassa erhålla pension från kassan vid fyllda 60 år, i vilket fall understöd av statsmedel ej skulle behöva utgå och pensionsavgifter erläggas under längre tid än till den 22 maj 1939. Skulle Larsson emellertid icke erhålla pension vid 60 års ålder, tillkomme honom rätt till pension vid fyllda 63 år eller den 22 maj 1942.

Järnvägsstyrelsen har i yttrande den 31 januari 1934 över den nu föreliggande framställningen hänvisat till innehållet i styrelsens avstyrkande utlåtande den 24 februari 1933, vartill styrelsen icke ansåge sig hava något att tillägga.

Statskontoret har i utlåtande den 19 februari 1934 förklarat sig icke hava funnit anledning frånträda sin i yttrande den 31 mars 1933 angivna ståndpunkt. I varje fall borde enligt statskontorets mening understöd av statsmedel i fortsättningen icke ifrågakomma i vidare mån än att detsamma — i överensstämmelse med vad som enligt 1933 års riksdags beslut gällde för tiden intill den 1 juli 1934 — motsvarade de avgifter, Larsson hade att erlægga till enskilda järnvägarnas pensionskassa, intill dess rätt till pension från kassan medgivits honom.

Ehuru det ur principiell synpunkt synes mig i hög grad tveksamt, huruvida något understöd från statens sida bör lämnas i ett fall som det förevarande, vill jag dock med hänsyn till de ömmande omständigheter, som föreligga beträffande Larsson, icke motsätta mig, att den gjorda framställningen i så måtto tillmötesgås, att statsverket — till förebyggande av att Larssons pensionsrätt i enskilda järnvägarnas pensionskassa förverkas genom försummad avgiftsbetalning — även för tiden efter den 30 juni 1934 åtager sig att bestrida erforderliga avgifter till nämnda kassa. Däremot finner jag mig icke kunna biträda förslaget om beviljande åt Larsson av ett årligt understöd såsom bidrag till hans och hans hustrus försörjning.

De ifrågavarande avgiftsbeloppen torde böra gäldas av riksgäldskontoret samt bestridas från förslagsanslaget till riksgäldskontoret: övriga omkostnader.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att från förslagsanslaget till riksgäldskontoret: övriga omkostnader bestrida för förre lokomotivmästaren vid Varberg—Ätrons järnväg Anton Larssons delaktighet i enskilda järnvägarnas pensionskassa stadgade avgifter till kassan, intill dess rätt till pension från kassan må tillkomma Larsson.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avläsas till riksdagen.

Ur protokollet:

John O. Karlsson.
